

FM: Ārējie faktori turpina negatīvi ietekmēt Latvijas preču eksporta attīstību

Publicēts: 09.01.2020.

Latvijas ārējās tirdzniecības apgrozījums 2019. gadā novembrī salīdzinājumā ar iepriekšējo mēnesi samazinājās par 6,8% līdz 2385,4 miljoniem eiro, ko lielā mērā iespaidoja ekonomiskās aktivitātes samazināšanās gan Eiropas Savienībā (ES) – Latvijas preču lielākajā noieta tirgū, gan vājāka ekonomikas izaugsmē Latvijā, kas tajā skaitā atspoguļojas caur lēnāku investīciju un importa kāpumu. Gada griezumā ārējās tirdzniecības apgrozījuma kritums ir vēl izteiktāks un veido 7,2%, eksporta un importa vērtībai samazinoties attiecīgi par 6,5% un 7,8%.

Jāatzīmē, ka arī iepriekšējos 2019. gada mēnešos preču eksporta vērtība balansēja uz krituma robežas, līdz ar to eksporta kritums novembrī gada izteiksmē nebija pārsteigums. Preču eksporta attīstību 2019. gadā vienlaicīgi negatīvi ietekmēja vairāku faktoru kombinācija. Pirmkārt, divu pasaules lielāko ekonomiku jeb ASV un Ķīnas tirdzniecības saspīlējums un savstarpējā importa tarifu ieviešana, kas atstāja negatīvu efektu uz globālo tirdzniecību un ekonomisko izaugsmi kopumā. Pamatojoties uz Starptautiskā Valūtas fonda prognozēm, pasaules reālā iekšzemes kopprodukta (IKP) pieaugums 2019. gadā sasnies 3,0%, kas ir zemākais kāpums kopš 2010. gada. Bremzējas arī ES ekonomikas attīstība. 2019. gada trīs ceturkšņos ES ekonomikas attīstība bija vien 1,6% salīdzinājumā ar iepriekšējā gada attiecīgo periodu, kamēr vēl 2018. gada attiecīgajā periodā IKP pieaugums bija 2,1%. Ņemot vērā, ka uz ES valstīm tika eksportēts vairāk nekā 70% no visām Latvijas precēm, vārgāka ES ekonomikas izaugsmē mazināja arī Latvijas eksporta apjomus uz šo reģionu. Preču eksporta vērtība uz 2019. gada novembrī gada griezumā samazinājās par 6,6%. Savukārt 2019. gada 11 mēnešos eksports uz ES palielinājies par 2,2%. Taču svarīgi norādīt, ka eksporta pieaugums 2018. gada 11 mēnešos bija 10,0%.

Otrs faktors, kas negatīvi ietekmēja preču eksporta vērtību un it īpaši koksnes eksportu, ir koksnes cenu kritums. Koksnes eksporta kritums gan 2019. gada novembrī, gan iepriekšējos mēnešos tika fiksēts uz vairākām valstīm, proti, uz Lielbritāniju, Vāciju, Zviedriju, Nīderlandi jeb nozīmīgākajiem koksnes eksporta tirgiem. Koksnes kritumu kopumā ietekmēja koksnes cenu samazinājums pasaules tirgos, ko savukārt noteica pieprasījuma un piedāvājuma izmaiņas. No vienas puses, pasaules ekonomikas attīstības tempu piebremzēšanās mazināja koksnes pieprasījumu, bet no otras puses iepriekšējos gados nelabvēlīgo laika apstākļu dēļ vairākās Rietumeiropas valstīs notika mežsīrāde cietušajās platībās, tādējādi palielinot koksnes piedāvājumu. Papildus tam koksnes eksporta svārstības noteica neskaidrība par Lielbritānijas izstāšanos no ES un iespējamiem tirdzniecības tarifiem starp Lielbritāniju un ES. Ņemot vērā, ka Lielbritānija ir lielākais Latvijas koksnes noieta tirgus, tas negatīvi ietekmēja koksnes eksporta dinamiku. Tādējādi jāsecina, ka kopējais koksnes eksports 2019. gada novembrī gada griezumā samazinājās par 15,2%, bet 2019. gada 11 mēnešos koksnes eksporta vērtība bija par 2,7% zemāka nekā 2018. gada attiecīgajā periodā.

Latvijas preču eksporta attīstību gan 2019. gada novembrī, gan 2019. gadā kopumā ietekmēja ne tikai ārējie, bet arī vietēja rakstura faktori. Vēl viens faktors, kas negatīvi ietekmēja eksporta vērtību, ir saistīts ar turboreaktīvo dzinēju reeksporta samazinājumu uz ASV, kas savukārt ir saistīts ar lidmašīnu flotes atjaunošanas darbību vienā no strādājošajām Latvijas aviokompānijām. 2019. gada novembrī turboreaktīvo dzinēju eksports gada griezumā samazinājās par 21 miljonu eiro, bet 2019. gada 11 mēnešos jau par 333 miljoniem eiro. Ja no preču eksporta vērtības izslēgtu turboreaktīvo dzinēju reeksporta kritumu, tad preču eksporta kritums novembrī būtu 4,8%, nevis 6,5%. Savukārt, 2019. gada 11 mēnešos preču eksports būtu par 2,8% augstāks nekā 2018. gada attiecīgajā periodā, nevis samazinātos par 0,1%.

Vienlaikus eksporta datus ir vērojami arī vairāki pozitīvi faktori. Atzīstamus eksporta pieauguma tempus visa 2019. gada garumā uzrāda graudaugu eksports, pateicoties labai graudaugu ražai 2019. gadā. Tā 2019. gadā novembrī graudaugu eksports gada griezumā palielinājās par 14,9%, bet 2019. gada 11 mēnešos 30,5%. Samērā straujš eksporta kāpums ir fiksēts arī ķīmiskas rūpniecības ražojumiem. Lai arī 2019. gada novembrī šo preču eksports samazinājās par 4,4% gada griezumā, 11 mēnešos pieaugums veido 10,3%, ko pamatā nodrošināja farmaceitisko produktu eksporta kāpums uz pārējām Baltijas valstīm un Krieviju.

Svarīgi atzīmēt, ka 2019. gadā palēninājās arī Latvijas ekonomikas izaugsme, galvenokārt uz investīciju un eksporta attīstības rēķina. Tas atstāja iespaidu arī uz pieprasījumu pēc ārvalstīs ražotajām precēm. Preču importa vērtība 2019. gada novembrī gada griezumā samazinājās par 7,8%, bet 2019. gada 11 mēnešos par 1,6%, kas ir nedaudz straujāk nekā eksporta kritums. Tādējādi uzlabojās preču ārējās tirdzniecības bilance, sarūkot tirdzniecības deficītam. Preču ārējās tirdzniecības deficīts 2019. gada novembrī saruka līdz 115 miljoniem eiro, kas bija zemākais kopš 2017. gada nogales. Savukārt, 2019. gada 11 mēnešos preču tirdzniecības deficīts bija 2563 miljoni eiro, kas ir par 218 miljoniem eiro mazāk nekā iepriekšējā gada attiecīgajā periodā.

<https://www.fm.gov.lv/lv/fm-arejie-faktori-turpina-negativi-ietekmet-latvijas-precu-eksporta-attistibu>